

1. REALIZEM

1894 (smrt Franceta Prešerna) – 1899 (začetek obdobja pisanja Ivana Cankarja)

Avtorji in dela:

- Ivan Tavčar: Visoška kronika
- Janko Kersnik: Jara gospoda
- Simon Jenko: Tilka, Obrazi
- Josip Jurčič: Deseti brat, Telečja pečenka

Pomen realizma za slovensko literaturo:

- 1. slovenski roman: Jurčič, Deseti brat
- 1. slovenska novela: Jurčič, Telečja pečenka
- 1. pripovedna poezija: Aškerc, Mejnik
- Političen boj za slovenščino v javnosti
- 1. slovenska založba

Razlike med romantiko in realizmom:

Pri romantiki prevladujejo čustva, ideali, posameznik, notranji svet, beg iz realnosti.. pri realizmu pa racio-razum, družba, opisuje stvarnost, vsakdanje življenje. V romantiki pišejo subjektivno, romantično, medtem ko v realizmu začnejo pisati o realnih, resničnih stvareh, ne idealizirajo dejstev, tipičnost, človek se noče uveljaviti v družbi, je del narave.

2. Gospa Bovary, Flaubert:

Ema, ki so jo vzgojili v samostanu, je čustvena in romantična ženska. Zaradi branja romantičnih zgodb si ustvari neke ideale, iluzije in razmišlja kako bo ona zaželjena, mestna dama, imela dobrega moža in živela predvsem razkošno. Vendar pa je realnost čisto nekaj drugega. Poroči se z zdravnikom Charlesom, ki je njeno pravo nasprotje – trezen in pošten. Nič drugačno ni mestece, v katerem živita, vklenjena v najbolj banalno malomeščansko življenje. V takšnih razmerah si Ema išče utehe pri ljubimcih. Zaplete se v razmerje z veleposestnikom in namerava z njim tudi pobegniti. On se je kmalu naveliča in jo odkloni. Ema ne najde sreče, razmetava tudi z denarjem. Ko se že toliko zadolži, da ne more več povrniti dolgov, obupa in se zastrupi. Na koncu umre tudi Charles.

Bovarizem je pojem, ki ponazori prepad med nekimi željami, ideali, ki jih ima človek in med realnostjo, ko človek pade na realna tla in vidi, da se vse ne more uresničiti.

Objektivni realizem: objektivni pogled na svet, stvarnost skuša prikazovati nepristransko, objektivno, celo popolnoma neprizadeto. Pisatelj povzame resnično zgodbo.

3. Beznica, Zola:

Zgodba govori o Gervaise. Ko je bila otrok je občutila pomanjkanje in nasilje v družini, zato je iskala lepše življenje in pri 14ih rodila sina. Po enajstih letih Gervaise ostane sama. Gara v pralnici in skrbi za otroka. Kmalu spozna drugega in se z njim poroči. Sprva je družina zelo srečna, posel jim gre zelo dobro in privarčujejo denar. Gervaise odpre lastno pralnico. Mož se poškodeva ter ne dovoli zdravniške pomoči, tako da mu pomaga Gervaise, ki zapravi vse za pomoč. On si opomore, ne želi več delati, denarja začne primanjkovati. Kmalu začne popivati in družina začne propadati. Tudi Gervaise ne vidi več izhoda in začne s popivanjem, mož umre. Ker pa Gervaise na plačuje najemnine, živi na ulici. Hčerka pri 15ih pobegne v svet prostitucije.

Sporočilo (zakon treh determinant): dednost, okolje, trenutek.

Estetika grdega:

- vsebina: vsakdanje življenje, alkoholizem, prostitucija, revščina
- jezik: jezik nižjega sloja, veliko kletvi, neolepšan jezik.

Verizem: resnica, skrajno natančno, objektivno opisovanje

4. Jara gospoda, Kersnik:

Podoba malomeščanstva. Naznanijo, da bo v vas prišel nov sodnik. Med vaščani se je hitro vnelo razburjenje in vsi so spraševali kdo je ta gospod. Mine nekaj časa, ko gospod sodnik končno prispe v krčmo. Tam se na prvi pogled zaljubi v točajko Ančko, s katero se kmalu poroči. Nad izbiro ljudje niso bili navdušeni, saj je bila nizkega stanu. V Ančko se zaljubi še sodnikov prijatelj in Ančka prevara moža. Njuna romanca je trajala kar precej časa in sodnik ni opazil ničesar, dokler ni v roke dobil anonimnega pisma v katerem izve resnico. Zapusti Ančko. Čez 10 let se je Ančka znašla na sodišču, obtožena prosjačenja in odšla v zapor, kjer je umrla. Pokopali so jo med brezdomci.

Jara gospoda (slabšalno): prebivalci manjših krajev, ki se dokopljejo do blagostanja in v vedenju posnemajo meščane.

Usoda Ančke in usoda Eme Bovary:

Ema in Ančka sta si zelo podobni. Ema je imela iluzije in je prav tako kot Ančka pričakovala več od moža. Končali sta s smrtjo – Ema iz obupa, Ančka pa iz krivice. Ančka je bila enakopravna z možem, prav tako Ema, vendar je pričakovala drugačne stvari od moža.

5. Zločin in kazen, Dostojevski:

Razkolnikov je bil reven študent, ki je večino časa preživel v svoji sobi in cele dneve razmišljal. Spoznal je, da obstajata dve vrsti ljudi: močnim ljudem je vse dovoljeno (Napoleon lahko ubija), drugi del pa so slabiči – ti morajo ubogati, slediti normam. Ker želi spadati pod močnejše ljudi, se odloči za umor, ki ga skrbno načrtuje. Ubije staro oderuhinjo, toda vse ne gre po načrtih, tako, da zraven ubije še njeno nedolžno sestro. Krivda ga počasi razjeda, strah ga je, ne more si pomagati in zaupa se lahko le verni Sonji, ki je bivša prostitutka. Ta mu svetuje, naj prizna svojo krivdo in odplača svoj greh z delom v Sibiriji. Tako se Razkolnikov preda in je za 8let poslan na delo. Ko se vrne, sta lahko s Sonjo skupaj.

Sporočilo: Za svoj zločin moraš biti kaznovan. Ljubezen premaga vse in odpušča.

Psihološki realizem:

- ni objektivnega opisovanja, opisuje stvarnosti
- analiza notranjosti (bolna, zapletena duševnost)
- natančno, podrobno opisovanje

6. Visoška kronika, Tavčar:

Kroniko piše Izidor Kalan, boječ človek, vzgojen v strogem katoliškem duhu. Njegov oče, Polikarp, se je v mladosti udeležil tridesetletne vojne in ko sta se s prijateljem vračala, sta ukradla vojaško blagajno, nato ga je Polikarp ubil in si sam prilastil dobiček. Kupil si je lepo posestvo, a ga je spremljal občutek krivde. Pretepal je ženo in otroka. Zaradi nočnih mor je spal v kleti. Nekega dne je sinu, ki ga je zalotil, da hoče pobrati denar, odsekal prst. Na smrtni postelji je Polikarp naročil sinu, naj poišče Agato, jo odpelje na Visoko in prav tako mu jo je

nameni za ženo. Ker zavrne nekega pomembnega jo njegov brat jo obtoži čarovništva, zato mora na vodni preizkus.

Sporočilo: človek se mora svobodno odločati in otroci plačujejo za očetove grehe.

Zgodovinski roman: pisatelj opisuje zgodovinsko temo in resnično opiše dogodke. Prebiral je knjige o 30letni vojni, zažiganju čarovnic, tako da je večina oseb resničnih.

7. Hiša lutk, Ibsen:

V tem delu so osebe kot lutke. Ujete so v norme in pričakovanja ozke meščanske družbe, njenega sprenevedanja, ponarejenosti.

Nora in Torvald Helmer sta na videz idealen zakonski par s tremi otroci. Torvald je tri dni pred božičem napredoval v službi. Takrat pride na obisk še Norina mladostna prijateljica Kristina Lindejeva, ki jo zaprosi, naj ji njen mož pomaga pri iskanju službe. In res, Torvald se odloči, da ji bo dal službo notarja Krogstada. Ta že sluti, da bo izgubil službo, in pride k Nori, da bi jo prepričala, da ga ne odpusti. V bistvu jo izsiljuje, saj si je Nora pri njem pred leti, ko je bil njen mož hudo bolan, izposodila denar za potrebno zdravljenje v tujini, in sicer brez njegove vednosti, hkrati pa je še ponaredila očetov podpis. Oboje je bilo za tisti čas nedopustno oz. prepovedano. Nora ne želi, da bi mož izvedel za storjeno dejanje in laži, saj se boji, da bo odgovornost za dejanje prevzel nase in bi tako trpel njegov ugled v družbi. Ko Torvald vendarle izve za prevaro, se izkaže, da ji ni prav nič hvaležen, čeprav mu je rešila življenje, in da ga skrbi le za sebe in svoj ugled. V tistem se tudi Krogstadu odločilno spremeni življenje (spet je skupaj s svojo staro ljubeznijo Lindejevo) in jima pošlje edini obremenilni dokaz, zadolžnico. V tistem trenutku je za Torvalda vse pozabljeno, ne pa za Noro. Še isti večer ga zapusti.

Sporočilo: Norino iskanje lastne identitete, njena težnja po notranji osvoboditvi - BITI SVOBODEN, BITI ČLOVEK (ne pa lutka), razviti se v polno osebnost, iskati svojo duhovno vrednost.

Jezik:

Nastopajoče osebe uporabljajo vsakdanji meščanski jezik, v katerem čustvena metaforika ni prisotna. Jezikovno zelo iztopajo pomanjševalnice, ki služijo Ibsnu za slikovitejšo predstavitev Helmerjevega odnosa do Nore (škrjanček, kljunček, svojeglavka, Norica, sirotica, veverička, trmica, lisička, stvarca, nevestica, frčkica...). Najpogostejši svojilni zaimek, ki se pojavlja skozi celotno delo, je moj (torej Helmerjev), najpogostejši kakovostni pridevnik pa je mala (Nora). Ko Helmer izve za Norin "greh", ne uporabi nobene pomanjševalnice za značenje Nore, ob spoznanju, da je rešen, pa jih zopet uvede v svoj besednjak.

Pogosto uporablja tudi pridevnike kot so prestrašena, zbegana, uboga, zaslepljena...